

Aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Mevrouw dr. J. Bussemaker
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Onderwerp: Voorstel positie e-depot Nederlandse archeologie (EDNA) bij DANS in de nieuwe Erfgoedwet

Referentie: 20140714_004

E-mail: secretariaat@dans.knaw.nl

Den Haag, 14 juli 2014

Geachte mevrouw Bussemaker,

Over het bewaren en toegankelijk houden van opgravingsdocumentatie *in digitale vorm* staat niets in de ontwerpwet. Archeologen zijn de afgelopen 10 jaar doordrongen van de noodzaak van de zorg voor digitale onderzoeksgegevens en hierdoor neemt de stroom van digitale data exponentieel toe.

Bij lezing van de artikelen valt op dat er twee termen gebruikt worden:

1. "een rapport", namelijk waarin "de resultaten van de werkzaamheden zijn beschreven" (artikel 5.6 , vierde lid/ artikel 5.4 tweede lid). Dit rapport wordt verder drie keer genoemd, in artikel 5.8 (vierde lid) onder het artikel "In stand houden depots", in artikel 5.9 (eerste lid) "Opslag archeologische vondsten" en in artikel 5.12 lid c, waaruit blijkt dat dit in het archeologisch informatiesysteem moet worden opgenomen, in de praktijk ARCHIS.
2. "opgravingsdocumentatie" (artikel 5.6, derde lid). Dit moet overgedragen worden aan de "eigenaar" van de archeologische vondsten en zal, naar aangenomen mag worden, in ieder geval data m.b.t. archeologische opgravingen betreffen. Dat is bij opgravingen een provincie, eventueel een gemeente of het Rijk. Deze opgravingsdocumentatie moet, samen met de vondsten, in provinciale (of eventueel gemeentelijke) depots worden opgeslagen (artikel 5.9, lid 1).

Het veilig stellen van archeologische informatie is een hoofddoel van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ). Dit houdt in dat er eisen gesteld worden aan de duurzame digitale toegankelijkheid van rapporten en opgravingsdocumentatie. Het verspreid bewaren van deze informatie die tegenwoordig grotendeels digitaal is, bij instanties met een ontbrekend actueel digitaal archiefbeleid, is geen goede oplossing. In een gezamenlijke inspanning wordt een volledig geïntegreerde informatiestructuur nagestreefd. De RCE onderhoudt Archis, een geografische database van archeologische onderzoeken, monumenten en vindplaatsen. De digitale archeologische documentatie en rapporten worden bij DANS gearchiveerd en ontsloten.

Data Archiving and Networked Services (DANS)

Anna van Saksenlaan 51, 2593 HW The Hague
PO box 93067, 2509 AB The Hague
T ++31 70 3494450, E info@dans.knaw.nl
KVK 54667089
DANS is an institute of KNAW and NWO

Daarnaast maken de RCE en de KB de archeologische rapporten toegankelijk voor een breed publiek. De fysieke vondsten en (analoge) documentatie bevinden zich bij een provinciaal of gemeentelijk depot, die echter niet gecertificeerd zijn als 'Trusted Digital Repository'.

Het e-depot Nederlandse archeologie (EDNA) is een vast onderdeel van DANS en zorgt op dit moment voor de duurzame archivering én ontsluiting van vrijwel alle archeologische onderzoeksbestanden. DANS is een instituut van KNAW en NWO en heeft als missie het bevorderen van duurzame toegang tot digitale onderzoeksgegevens. DANS hanteert daarbij de principes van Open Access en Open Data. DANS heeft echter wel oog voor het feit dat niet alle data altijd onbeperkt vrij beschikbaar kunnen zijn, bijvoorbeeld om privacy redenen (dagrapporten) of omdat onderzoekers er nog over moeten publiceren. Daarom hanteert DANS het motto 'Open als het kan, beschermd als het moet'. Na aanvankelijke "koudwatervrees" van de kant van de deponerders is inmiddels 70% van de archeologische data publiek toegankelijk beschikbaar en zet deze open access trend zich aantoonbaar door.

Het belang van een nationaal digitaal archief voor het behoud van de data is groot. Een archeologische opgraving kan niet nog een keer worden overgedaan, het bodemarchief is immers verdwenen. Een dvd of cd-rom heeft niet het eeuwige leven en is over een aantal jaar niet meer leesbaar door medium degradatie of verouderde software. Het belang van een e-depot is dat juist deze digitale gegevens die niet alleen een zeer waardevolle bron vormen voor wetenschappelijk onderzoek, maar ook als een belangrijk bestanddeel van het culturele erfgoed van Nederland, in digitale vorm beschouwd kunnen worden, duurzaam bewaard en leesbaar gehouden worden door conversie naar duurzame archiefformaten. Daarnaast moeten de bestanden toegankelijk worden gemaakt voor (o.a. wetenschappelijk) hergebruik, bij voorkeur via een online archiveringssysteem. De kaarten, veldtekeningen, foto's, tabellen en publicaties dienen gemakkelijk te kunnen worden gedownload. Zo hoeven onderzoekers niet opnieuw deze gegevens te verzamelen of te digitaliseren. Bovendien moet deze data voorzien zijn van beschrijvende metadata, noodzakelijke informatie om de bestanden te kunnen begrijpen en hergebruiken. Het centraal toegang bieden maakt duidelijk wat er aan archeologische data voorhanden is in Nederland, het archief kan eenvoudig geraadpleegd worden en voorkomt een wirwar aan richtlijnen en standaarden.

Het e-depot Nederlandse archeologie (EDNA) bevat inmiddels meer dan 22.000 datasets (3.000 opgravingsarchieven en 19.000 rapporten). DANS onderbouwt en onderhoudt de betrouwbaarheid van haar data-archief door het volgen van richtlijnen en het stellen van eisen aan de beheeromgeving. Het Data Seal of Approval is een internationaal keurmerk voor data-archieven, waarbij duurzaamheid, betrouwbaarheid en toegankelijkheid centraal staan en is ook toegekend aan DANS. Het voldoet als zodanig reeds aan een certificatie-standaard en is daarmee een 'Trusted Digital Repository'.

Data Archiving and Networked Services (DANS)

Anna van Saksenlaan 51, 2593 HW The Hague
PO box 93067, 2509 AB The Hague
T ++31 70 3494450, E info@dans.knaw.nl
KVK 54667089
DANS is an institute of KNAW and NWO

Vanuit het EDNA perspectief is het belangrijk dat in het wetsvoorstel staat (artikel 5.8, vierde lid) dat bij maatregel van bestuur voor een verantwoorde opslag van de vondsten én de opgravingsdocumentatie en rapporten eisen worden gesteld met het oog op behoud en toegankelijkheid. Over het bewaren en toegankelijk houden van opgravingsdocumentatie *in digitale vorm* staat echter in dit artikel niets en daar wordt ook verder in de ontwerpwet nergens aan gerefereerd.

Vandaar het onderstaand voorstel om het nationale e-depot in de wet op te nemen. Het oude lid 4 (nieuw lid 5) van artikel 5.8 slaat dan ook op de eisen die gesteld kunnen worden aan de opslag van de *digitale* opgravingsdocumentatie met het oog op behoud en toegankelijkheid.

Voorstel om een nieuw lid 4 aan artikel 5.8 toe te voegen; het oude lid 4 wordt dan lid 5:

4. Onze Minister wijst een nationaal e-depot aan waarin de opgravingsdocumentatie en rapporten in digitale vorm kunnen worden opgeslagen op een wijze die uit een oogpunt van behoud, bruikbaarheid en toegankelijkheid verantwoord is.

Voorstel om een nieuw lid 5 aan artikel 5.6 toe te voegen; het oude lid 5 wordt dan lid 6:

5. Binnen twee jaar na voltooiing van een opgraving draagt een certificaathouder aan het nationaal e-depot de digitale opgravingsdocumentatie en het digitale rapport, bedoeld in artikel 5.4, tweede lid, over.

De wettelijke aanleverplicht van digitale data is in de conceptwet erg gericht op vondsten en rapporten. Digitale opgravingsdocumentatie ontbreekt nog:

Voorstel kop §5.3 aan te vullen met opgravingsdocumentatie en rapporten:
Depots voor vondsten bij het doen van opgravingen, **alsmede opgravingsdocumentatie en rapporten**

Voorstel kop artikel 5.6 aan te vullen met opgravingsdocumentatie:
Melden opgraving en overdragen vondsten, **opgravingsdocumentatie** en rapporten

DANS en zijn medewerkers houden zich graag beschikbaar voor toelichting.

Hoogachtend,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Peter K. Doorn', written over a white background.

dr. Peter K. Doorn,
Directeur Data Archiving and Networked Services (DANS)

Data Archiving and Networked Services (DANS)

Anna van Saksenlaan 51, 2593 HW The Hague
PO box 93067, 2509 AB The Hague
T ++31 70 3494450, E info@dans.knaw.nl
KVK 54667089
DANS is an institute of KNAW and NWO